

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİNİN YETERSİZLİĞİ: SAKARYA İLİNDE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA¹

Yrd. Doç. Dr. Hale BİRİCİKOĞLU
Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
haleu@sakarya.edu.tr

ÖZET

Yerel yönetimlerin dayandığı değerlerin en önemlilerinden biri demokratik yönetime olan katkısıdır. Yerel yönetimler, halka yakın birimler olmasından dolayı siyasi ve idari olarak yönetime katılımın yerel düzeyde daha canlı ve daha etkili olduğu ileri sürülmektedir. Yerel yönetimlerin bir ülkede çok sayıda bulunmasından dolayı yönetime katılım kanalları genişlemektedir. Ancak bu katılım kanalları kadınlar açısından aynı avantajları taşımamaktadır.

Türkiye’de kadınların ulusal siyasete katılımının yetersiz olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ancak bu yetersizlik yerel düzeyde incelendiğinde kendini daha da çok hissettirmektedir. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre, ülkemizde yerel yönetim seçimlerinde seçilenlerin sadece %3,9’u kadınlardan oluşmaktadır. Oysaki dünyanın birçok ülkesinde kadınlar ulusal siyasete oranla yerel siyasette daha fazla temsil edilmektedirler. Şüphesiz bu duruma ilişkin birçok açıklama yapılabilir. Kadınlara yüklenen toplumsal roller, yerel politikanın teknik bir alan olarak algılanışı, kadın örgütlerinin daha ziyade ulusal siyaset üzerinde odaklanmaları, siyasetin kadın işi olarak görülmemesi vb. birçok neden kadınların yerel düzeyde yetersiz düzeyde kalmasına neden olmaktadır.

Çalışmanın temel amacı, kadınların yerel yönetimlerde temsil düzeyinin düşük oranda bulunmasının nedenlerini ortaya koymaya çalışmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için öncelikli olarak literatürde bu soruya hangi cevapların verildiği incelenmiş daha sonra Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerinde kadın meclis üyeleri ile yapılan mülakat sonuçları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kadın, Temsil, Yerel Yönetim, belediye, belediye meclisi*

¹ Makale, 11-12 Mayıs 2013 tarihinde düzenlenen Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM 8)’nda yer alan “Yerel Düzeyde Temsil Edilemeyen Kadın: Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği Üzerine Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma” başlıklı sözlü sunumun genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş halidir.

DEFICIENCY OF WOMEN REPRESENTATION IN LOCAL GOVERNMENTS: A CASE STUDY IN SAKARYA

ABSTRACT

One of the most significant values, which local government based on, is its contribution to democratic administration. Because of local governments being close units to public, it is claimed that political and administrative participation to administration is more alive and affective. Participation channels of administration widen because there are many local governments in a country. However, these participation channels don't have equal advantages for women.

In Turkey, it is a common fact that participation of women in national politics is deficient. However, this deficiency is more sensible in local level. Datas of General Directorate of Local Governments show that, only 3.9% of electives are women in local government elections in Turkey. On the contrary, women are represented more in local politics than national politics in world wide. Undoubtly, many explanations can be set for this situation. There are many reasons related with deficiency of women in local level, such as social roles given to women, perception of local politics as a technical are a national politics focus of women organizations, not addressing politics as women issue etc.

Aim of this study is to figure out why women representation level is so low in local governments. local governments. In order to reach this aim, the issue was examined theoretically first. Then semi-structured interviews with women members of municipality parliaments in the borders of Sakarya Metropolitan Municipality were analyzed, and the arguments that take place in literature were examined.

Key Words: Woman, Representation, Local Governments, Municipality, Municipality Council

1. GİRİŞ

Demokratik yönetimlerin en önemli özelliklerinden birisi, halkın karar alım süreçlerine katılımıdır. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımı konusundan çok farklı imkânlar sunmaktadır. Öncelikli olarak vatandaşlar, kendi yaşadıkları coğrafi bölgedeki yerel yönetimlerin karar organlarını kendileri seçebilmektedir. Bu da toplum içindeki farklılıkların karar alma sürecine yansımaları açısından ulusal yönetimlere oranla önemli avantajlar sağlamaktadır.

Yerel yönetimlere katılım olanaklarının genişliği, kadınların kent yönetimine katılımı açısından da önem taşımaktadır. Kadınların kentte yaşarken ve kenti kullanırken ihtiyaç duydukları hizmetler ile yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler arasında bir kesişme olduğu söylenebilir. Kentte kadınlara ait olan kamusal alan genellikle evlerini çevreleyen mahalleler ve semtlerle sınırlı kalmaktadır. Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin birçoğunun kullanıcısı veya tüketicisi doğrudan kadınlar olmaktadır (Ecevit, 2001: 235). Bu açıdan bakıldığında kadınların yerel yönetimlerin karar organlarında temsil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak ülkemizde, yerel yönetimlerin karar organlarında kadınların oldukça düşük oranda temsil edildiğini görmekteyiz. Bu oran, parlamentodaki kadın temsil oranının da oldukça altında kalmaktadır. Oysaki yukarıda da belirttiğimiz gibi, yerel yönetimler halka yakın birim birimler olmasından dolayı yerel düzeyde katılım düzeyinin çok daha yüksek oranda olması beklenmektedir.

Çalışmanın amacı, yerel yönetimlerde kadınların neden temsil edilemediğini ortaya koymaya çalışmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için öncelik olarak kadınların Dünyada ve Türkiye’de yerel düzeyde temsil oranlarına bakılacak, daha sonra ülkemizde kadınların genel anlamda neden siyasette ve yerel düzeyde düşük oranda temsil edildiklerine ilişkin literatürde belirtilen sebeplere değinilecektir. Son olarak ise Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerindeki kadın meclis üyeleri ile yarı biçimsel mülakat yöntemi ile yaptığımız araştırmanın sonuçları değerlendirilecektir.

2. YEREL DÜZEYDE KADIN TEMSİLİ

Ülkemizde kadınların yerel düzeyde temsil oranlarına baktığımızda oldukça sorunlu bir tablo ile karşı karşıya kalmaktayız. 2009 yerel seçim sonuçları incelendiğinde, belediye başkanlarının %0,88'inin, belediye meclis üyelerinin %4,2'sinin, il genel meclisi üyelerinin %3,25'inin kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yıllar itibariyle temsil oranları incelendiğinde, bu oranın artış eğiliminde olduğu dikkat çekse de, kadınların yerel düzeyde temsilinin hala çok düşük oranda olduğunu söyleyebiliriz. Bu rakamlar parlamentodaki kadın temsil oranları ile karşılaştırıldığında, parlamentodaki temsil oranının oldukça altında kaldığı da dikkat çekmektedir. Ülkemizde son on yıllık süreçte kadınların parlamentoda temsil oranları incelendiğinde 1999'da milletvekillerinin %4,2'sinin, 2002'de %4,4'ünün, 2007'de %9,1'inin 2012'de %14,2'sinin kadınlardan oluştuğu görülmektedir (www.ka-der.org.tr).

Tablo 1. Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Kadınların Temsili

	1999		2004		2009	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Belediye Başkanı	20	0,6	18	0,56	26	0,88
Belediye Meclis Üyesi	541	1,6	817	2,37	1,340	4,2
İl Genel Meclis Üyesi	44	1,4	57	1,78	110	3,25

Kaynak: 1999 yılı verileri, (Alkan, 2006: 85)'den, 2004 ve 2009 yılına ait veriler <http://www.migm.gov.tr>, adresinden alınmıştır.

Türkiye ile Dünyadaki diğer ülkelerin yerel yönetim birimlerindeki kadın temsili oranları karşılaştırıldığında çok daha vahim bir tablo ile karşılaşmaktayız. Birleşmiş Milletler'in kadın istatistikleri veri tabanı incelendiğinde, kadınların yerel düzeyde temsili açısından Türkiye'nin 33. ülkeden 32. sırada yer aldığı görülmektedir. Yerel düzeyde kadın temsili en yüksek olduğu ülkeler, İsveç, Rusya Federasyonu, Moldova Cumhuriyeti, Beyaz Rusya, Ukrayna ve Slovenya'dır.

Tablo 2 incelendiğinde, dünyadaki ülkelerin birçoğunda yerel düzeyde kadın temsili oranının parlamentoya oranla daha yüksek düzeyde olduğu

dikkat çekmektedir (Tablo 2’de bu ülkeler bold olarak belirtilmiştir). Bu ülkeler dışında kalan ülkelerin önemli bir kısmında ise, yerel düzeyde temsil oranı ile parlamentodaki temsil oranlarının birbirine çok yakın oldukları dikkat çekmektedir. Oysaki ülkemizde tam tersi bir durumla karşılaşmaktayız. Kadınların yerel düzeyde temsil oranı, parlamentodaki temsil oranının oldukça altında kalmaktadır. Benzer bir durum aşağıdaki tabloda Türkiye dışında sadece Hollanda’da ve Portekiz’de görülmektedir.

Tablo 2: Dünyada Kadınların Yerel Yönetim Birimlerinde ve Parlamentodaki Temsil Oranları

Ülkeler	Yerel Yönetimlerde Kadın Temsil oranı		Parlamento Kadın Temsil Oranı
	Sayı	%	%
Portekiz	10	3,6	28,7
Türkiye	1477	3,9	14,2
Ermenistan	362	6,1	10,7
Karadağ	87	11,4	12,3
Arnavutluk	760	12,4	15,7
Kazakistan	566	17	24,3
İrlanda	159	18	15,1
Estonya	51	20,6	19,8
Hırvatistan	201	21,9	23,8
Sırbistan	1418	21,2	32,4
Polonya	8769	22	23,7
Litvanya	342	22,4	19,1
Hollanda	2110	23	40,7
Bulgaristan	1269	24,3	20,8
Çek Cumhuriyeti	15588	25	22
İsviçre	234	25,7	28,5
Macaristan	7474	26,6	8,8
İngiltere	5955	28	22,3
Fransa	164707	30,3	26,9
Danimarka	32	32	39,1
Kanada	980	32,8	24,7
Belçika	3988	34,8	38
İspanya	20668	35	36

Tablo 2: Dünyada Kadınların Yerel Yönetim Birimlerinde ve Parlamentodaki Temsil Oranları (Devam)

Finlandiya	3822	36,7	42,5
Norveç	4115	38,2	39,6
İzlanda	204	39,8	39,7
İsveç	5581	43	44,7
Rusya Federasyonu	11333	49,3	13,6
Moldova Cumhuriyeti	8258	57,7	19,8
Letonya	2627	67,1	23
Beyaz Rusya	1860	68,6	31,8
Ukrayna	76259	75,8	8
Slovenya	2593	78	32,2

Kaynak: <http://w3.unece.org>.

3. KADIN TEMSİLİNİN ENGELLERİ

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, ülkemizde de temsil açısından cinsiyete dayalı eşitsizlikler bulunmaktadır. Her ne kadar yukarı da da görüldüğü gibi kadınların parlamentoda ve diğer seçilmiş organlarda temsilinde zaman içinde bir artış olsa da, bu artış oldukça düşük düzeydedir. Bu nedenle yerel düzeyde kadın temsilinin yetersizliklerine ilişkin yapılan açıklamalara değinmeden önce, kadınların genel olarak siyasetin içinde neden var olamadıklarının ortaya konulmasında fayda bulunmaktadır. Çünkü ister yerel ister ulusal olsun kadınların siyasal hayata katılımında karşılaştıkları güçlükler ve engeller bulunmaktadır.

Ülkemizde kadınların neden siyasete giremedikleri ve/veya neden temsil edilemedikleri sorularına cevap aramaya ilişkin yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar genel olarak ele alındığında kadınların siyasette karşılaştıkları engelleri ataerkil kültür yapısı, kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler, siyasetin erkekler tarafından şekillendirilen bir alan olması, siyasi partilerin yapısı ve kadınların siyasette “vitrin” olarak görülmesi olduğu ileri sürülebilir.

Ülkemizde kadınların siyasal yaşama katılmalarındaki en önemli engelin ataerkil kültür yapısı olduğu söylenebilir. Türkiye'nin toplumsal ve kültürel yapısı incelendiği erkek egemen yapının hale devam ettiği

görülmektedir. Kadınların yaptıkları işler daha ziyade “özel alanla” ilgilidir. Geleneksel toplum yapısı, kadını daha ziyade ev ve aile yaşamı ile sınırlamakta, bu yapıda kadının birincil görevinin ev ve aile sorumlulukları olduğu görülmektedir. (Gökçimen, 2008: 41-42).

Kadınların siyasete girmesini engelleyen bir başka neden ise kadın ve erkek arasındaki farklılıklardır. Aslında bu farklılıklar da ataerkil yapı tarafından şekillenmiştir. Özellikle eğitim olanakları ve ekonomik hayata katılım bakımından kadın ve erkek arasında önemli eşitsizlikler bulunmaktadır. Günümüzde hala kız çocuklarının okula gönderilmesine ilişkin kampanyalar yapılmaktadır. Bunun yanında ekonomik bağımsızlık konusunda kadınların önemli ölçüde kısıtlanmış olduğu görülmektedir. Toksabay ve Memişoğlu'nun belirttiği gibi “kadınların önemli bir çoğunluğu eğitimlerini sürdürecektir ya da ekonomik etkinliğe katılabilecek ortam bulamazken, dahası evlerinden ve onlara biçilen geleneksel rolün katı sınırlarından çıkmaları kendileri için bir ölüm-kalım sorununa dönüşürken siyasete atılmalarını ya da temsil hakkı kazanmalarını beklemek çok naif bir düşünce olur” (Toksabay ve Memişoğlu, 2007: 9).

Kadınların karşılaştığı bir başka engel ise siyasetin çok yoğun çalışma gerektiren bir uğraş olmasıdır. Kadınların aile içi rollerinin, 9-5 gibi mesai saati olmayan bir siyasal hayat ile bağdaştırılması oldukça güçtür. Kadınlara yüklenen ailevi görevler, kadınların gece yapılan toplantılara veya uzun kampanyalara katılımını zorlaştırmaktadır (Arat, 1992: 50). Siyasal hayat, geleneksel görev bölüşümünde erkeklere biçilen rollerle uyum içindedir.

Bunun yanında siyaset, yapısı itibariyle erkeksi olarak ifade edilen (rekabet, hırs, ataklık, sertlik gb.) özelliklerle ilişkilendirilmektedir (Toksabay ve Memişoğlu, 2007: 9). Siyasal hayat erkeklerin çalışma koşulları düşünülerek, erkeklerin insani ilişkilerini yürütülüş biçimlerine göre erkeklerce düzenlenmiştir (Ayata, 1992: 50).

Kadınlar açısından ortaya çıkan bir başka zorluk ise, siyasi partilerin yapısıdır. Siyasi partilerde erkek egemen bir yapı bulunmaktadır.

Ayata'ya göre, özel ve kamusal yaşam ayrımında, kadınlar özel yaşam alanında kalmaktadır. Siyaset kamusal alanın içinde yer almaktadır. Bu nedenle de, kadınlar daha ziyade kadınlar arasında siyaset yapmakta, kurumsal siyasete aktif olarak girenler daha çok kadınsı işlere yönlendirilmektedir. Kadınlar siyasal karar alma mekanizmalarından soyutlanmaktadır. Hatta Ayata'ya göre, siyasi partilerde aktif olarak çalışan ve bazen yüksek mevkilere gelen kadınlar bile resmi karar alma toplantıları hariç, gayri resmi süreçlerin bir kısmına katılamadıkları için erkekler kadar etkin olamamaktadır (Ayata, 2010: 265).

Siyasi partilerin kadın kollarının, kadın temsiline yönelik katkıları da çok olumlu düzeyde değildir. Ayata, kadın kollarının, özellikle yerel siyasette, kadının güçlendirilmesinden ziyade erkek üyeler için politika yapmak şeklinde ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Kadın kolları, özellikle taşrada veya küçük yerleşim yerlerinde kadınlara ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir. Ayata'ya göre “ burada esas olan kadın-kadın ilişkileridir ve erkeklerle yarışmayı ve birlikteliği aza indirir. Çünkü çok kabalaştırılmış şekliyle erkekler seçilir, kadınlar da onların seçilmesine yardımcı olurlar” (Ayata, 2010: 268).

Bunun yanında siyasi partilerin aday gösterme süreçlerinin demokratik, şeffaf ve katılımcı olmaktan çok uzak olmasının da kadınlar için bir dezavantaj olduğu ileri sürülmektedir (Toksabay ve Memişoğlu,2007: 9). Aynı dezavantajlar erkekler için de söz konusudur. Ancak siyasi partilerin erkek egemen yapıda olmasından dolayı bu dezavantaj kadınlar için bir engele dönüşebilmektedir.

Kadın temsiline yönelik ileri sürülen bir başka görüş ise, “kadınların simgeselliği” sorunsalıdır. Tekeli, kadınların siyasal hayattaki simgeselliğini ilk vurgulayanlardan biridir. Tekeli'ye göre, cumhuriyet döneminde kadınlara verilen siyasal hakların en temel misyonu rejimi demokratikleştirmekti (Tekeli, 1982: 213-214). Bu yaklaşıma göre kadınlar siyasetin içinde aktif olarak yer alan bireyler olarak değil, bir “vitrin” olarak görülmektedirler. Günümüzde de hala kadınların

batılılaşma sürecinin en önemli simgelerinden biri olduğu söylenebilir. Türkiye'nin Avrupalılığı konusundaki tartışmaların önemli bir kısmı kadınlar etrafında dönmektedir. Kadınların siyasal, toplumsal ve ekonomik hayattaki görünürlükleri çoğu zaman modernleşmenin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak kadınların siyasette yetersiz düzeyde bulunmalarının nedenlerinden bir diğerinin özgüven eksiliği olduğu ileri sürülmektedir. Bu engel altında yukarıda sayılan tüm kısıtlayıcıların kadın üzerindeki toplam bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Kadınlar engelleri aşamayacakları düşüncesine kapılabilirler. Bu da kadınlarda bir özgüven eksikliği yaratabilir (Negiz ve Üçer, 2012: 6).

Yukarıda da ifade edildiği gibi, kadınların yerel yönetimlerde temsili parlamentoyla karşılaştırıldığında oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Şüphesiz yukarıda bahsetmiş olduğumuz faktörler kadınların yerel düzeyde temsil edilememeleri bakımından da önem taşımaktadır. Ancak burada cevaplanması gereken bir başka soru daha karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar neden parlamentoya oranla yerel düzeyde çok daha düşük oranda temsil edilmektedirler? Kadınların yerel düzeyde temsiline ilişkin farklı engeller mi söz konusudur?

Alkan, bu durumu açıklamak için dört unsur üzerinde durmaktadır. Bunlardan ilki, kadınların siyasetteki "simgeselliği"dir. Alkan, kadının siyasetteki simgeselliğinin ulusal politikada ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla kadınların yerel politikada yokluğunun önemsenmeyişi bu sebebe bağlanabilir. (Alkan, 2005: 89). Alkan'a göre, yerel düzeyde kadın henüz bir simge haline bile gelememiştir.

İkinci olarak, küçük yerleşim yerlerinde ataerkil yapının daha baskın olmasından dolayı kadınlar üzerindeki toplumsal hareketlilik çok sınırlı düzeyde kalmaktadır. Buna karşın büyük yerleşim yerlerinde kadınların bu baskılardan göreceli olarak kurtulabildikleri için bu farklılaşma temsile de yansımaktadır (Alkan, 2005: 89-90). Alkan bu değerlendirmeleri Çitçi'nin kır, kasaba ve kent belediye meclislerini

ayrıştırarak yaptığı bir çalışmaya dayalı olarak ileri sürmektedir. Çitçi, belediye meclislerini incelerken kır, kasaba ve kent olmak üzere ayırır ve kadınların kent belediyelerde daha yüksek oranda temsil edildiklerini ortaya koymaktadır (Çitçi, 1989: 120). Benzer bir çalışma Arıkboğa tarafından da yapılmıştır. 2004 yerel seçim sonuçlarına dayalı olarak yaptığı çalışmasında, 10 bin nüfusun altındaki belediyelerde kadın üye oranının genel ortalamasının oldukça altında kaldığını, 5 binlik ölçek aşıldığında bu oranın %8'lere çıktığını ifade etmektedir (Arıkboğa, 2009: 41).

Üçüncü olarak, yerel yönetimlerin teknik bir alan olarak algılanışı da önem taşımaktadır. Çünkü yerel yönetimler denildiğinde kadınların önemli bir bölümünü için güç teknik meseleler çağrışımı yapmaktadır. Bu da kadınların yerel düzeyde temsili açısından bir isteksizlik ortaya çıkarabilir. Son olarak ise, yakın döneme kadar kadın hareketinin yerel düzeyi göz ardı etmesidir. Kadın örgütlenmeleri ulusal politikada kadın temsiline geliştirilmesine öncelik tanımıştır (Alkan, 2005: 90-91).

4. SAKARYA İLİNDE YAPILAN ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Yukarıda da belirtildiği gibi, ülkemizde kadınların temsil noktasında yetersizliklerine ilişkin önemli sorunlar bulunmaktadır. Bu yetersizlikler genel olarak hem parlamentoda hem de yerel temsilde karşımıza çıkmaktadır. Ancak yerel düzeyde kadınların temsil oranı parlamentoya oranla çok daha düşük düzeyde kalmaktadır. Araştırmanın temel amacı, ülkemizde kadınların yerel düzeyde neden temsil edilemediklerini ve yerel siyasette karşılaştıkları sorunları ortaya koymak çalışmaktır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yöntem olarak yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce bir mülakat formu hazırlanmış, görüşmeler sırasında önceden hazırlanan sorular

sorulmuştur. Ancak görüşmelerin seyrine göre, mülakat formunda yer alan sorular dışında farklı sorular da sorularak, konunun değişik boyutlarına da değinilmiştir.

Mülakatlar, meclis üyelerinden randevu alınarak gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar 6-15 Mart 2013 tarihleri arasında yapılmış ve ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Ancak meclis üyelerinin beş tanesi ile mülakat süresi dışında derinlemesine görüşmeler de yapılabilme imkânı olmuştur.

4.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerindeki kadın belediye meclis üyeleri oluşturmaktadır. Şehir merkezine yakın yerleşim yerlerinde kadınların toplumsal hareketliliğinin daha yüksek olacağı varsayımından hareketle araştırma büyükşehir belediyesi sınırlarını kapsamıştır. Sayının az olmasından dolayı örneklemin tüm evreni kapsaması amaçlanmıştır.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyeleri, nüfusları ve kadın ve erkek meclis üye sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3. Nüfusları ve Kadın-Erkek Belediye Meclis Üye Sayılarına Göre Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde Bulunan İlçe Belediyeleri

	Nüfus (İlçe Merkezi)	Erkek Meclis Üye Sayısı	Kadın Meclis Üye Sayısı	Toplam Meclis Üye Sayısı
Adapazarı Belediyesi	244.748	28	3	31
Akyazı Belediyesi	42.571	13	2	15
Arifiye Belediyesi	32.557	15	-	15
Erenler Belediyesi	68.849	24	1	25
Ferizli Belediyesi	13.377	10	1	11
Hendek Belediyesi	46.276	13	2	15
Karapürçek Belediyesi	7.418	9	-	9
Sapanca Belediyesi	33.000	12	3	15
Serdivan Belediyesi	93.448	23	2	25
Söğütü Belediyesi	8.254	9	-	9
TOPLAM	590.498	156	14	170

Kaynak: İlçe merkezlerinin nüfus bilgileri www.tuik.gov.tr adresinden, kadın-erkek meclis üye sayısı belediyelerin internet sayfalarından alınmıştır.

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerinde toplam 170 belediye meclis üyesi bulunmaktadır. Kadın belediye meclis üye sayısı ise 14’dür. Araştırmada 14 kadın meclis üyesinden 9’u ile mülakat yapılmıştır. Görüşülemeyen meclis üyelerinin bir kısmına hiç ulaşılammış, ulaşılan meclis üyelerinden bir kısmı ise yoğunlukları nedeniyle randevu verememiştir. Ancak kadın meclis üyesi olan her ilçe belediyesinden, en az bir kadın meclis üyesi ile görüşülerek tüm ilçelerin örneklem içinde bulunması sağlanmıştır.

3.4. Bulgular

3.4.1. Demografik Bulgular

Demografik bulgular, araştırmaya katılanların yaş, eğitim düzeyi, medeni hâl, sahip oldukları çocuk sayısı ve kaç dönem meclis üyeliği yaptıklarına ilişkin bilgilerden oluşmaktadır.

Tablo 4. Kadın Meclis Üyelerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

	Sayı
30-35	2
35-40	2
40-45	1
50-55	4

Kadın meclis üyelerinin yaş dağılımlarına baktığımızda, önemli kısmının 40 yaşından büyük olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 5. Kadın Meclis Üyelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

	Sayı
Lise	5
Ön Lisans	1
Lisans	3

Kadın meclis üyelerinin eğitim düzeyini incelediğimizde büyük bir bölümünün lise mezunu olduğu görülmektedir. Ancak lise mezunlarının üç tanesi Açıköğretim Fakültesi’nde lisans eğitimlerine devam ettiklerini

ifade etmişlerdir. Lisans mezunlarından iki tanesi ise çalışma hayatına girdikten sonra, Açıköğretim Fakültesini bitirmek suretiyle lisans mezunu olduklarını ifade etmiştir.

Tablo 6. Kadın Meclis Üyelerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

	Sayı
Emekli	3
Kamu Kurumunda Çalışıyor	3
Mühendis	1
Esnaf	1
Çalışmıyor	1

Kadın meclis üyelerinin mesleklerine göre dağılımı incelendiğinde üçünün emekli olduğu, üçünün ise kamu kurumlarında çeşitli şekillerde istihdam edildiği görülmektedir. Diğer meclis üyelerinin bir tanesi mühendis, bir tanesi ise esnaf olarak görev yapmaktadır. Görüldüğü gibi, meclis üyelerinin büyük bir bölümü belirli bir mesleğe sahip kişilerden meydana gelmektedir.

Tablo 7. Kadın Meclis Üyelerinin Medeni Hallerine Göre Dağılımı

	Sayı
Evli	6
Bekar	3

Tablo 8. Kadın Meclis Üyelerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

	Sayı
Yok	3
1	3
2	2
3	1

Medeni hal açısından baktığımızda ise, araştırmaya katılan kadınların önemli bir kısmının evli ve çocuk sahibi oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo 9. Kadın Meclis Üyelerinin Dönemlerine Göre Dağılımı

	Sayı
1. Dönem	8
2. Dönem	1

Meclis üyelerinin mensup oldukları siyasi partilerine ilişkin veriler belirtilmemiştir. Araştırmanın evreninde kadın belediye meclisi üyesi sayısının az olmasından dolayı, mülakatlarda daha rahat bir konuşma ortamı sağlamak için, kadın meclis üyelerine mensup oldukları siyasi partiye ilişkin bulguların açıklanmayacağı ifade edilmiştir.

3.4.2. Diğer Bulgular

Kadın meclis üyeleri ile yapılan mülakat sonucunda elde edilen bulgular, siyasete giriş ve meclis üyeliğine giden sürece ilişkin değerlendirmeler, kadınların siyasette yer alamamalarının nedenlerine ilişkin değerlendirmeler, kadınların yerel düzeyde temsil edilememelerinin nedenlerine ilişkin değerlendirmeler, yerel siyaset ve belediye meclis üyeliğinde karşılaşmış oldukları güçlüklerle ilişkin değerlendirmeler ve yerel düzeyde kadın temsilinin artırılmasının önemine ilişkin değerlendirmeler olmak üzere beş açıdan incelenmiştir.

3.4.2.1. Siyasete Giriş ve Meclis Üyeliğine Giden Sürece İlişkin Değerlendirmeler

3.4.2.1.1. Siyasete Giriş

Kadın meclis üyelerine öncelikli olarak siyasete giriş sürecine ilişkin sorular sorulmuştur. Görüştüğümüz kadınların beş tanesi meclis üyeliğinden önce aktif anlamda siyasetin içinde yer almadıklarını belirtmişlerdir. Ancak kadınların üç tanesinin her ne kadar aktif olarak siyasetin içinde yer almasalar da, eş ve baba gibi aile üyelerinin aktif olarak siyaset içinde bulunmasından dolayı, siyaseti tanıyan kişiler olduğu söylenebilir.

“Annem pek böyle konulardan hoşlanmazdı. Partilerle ilgili. Genelde babamla ben giderdim toplantılara, işte gecelere olsun. Oradan tozu yuttuk.”

“Aktif anlamda siyasetin içinde değildim. Babam parti ilçe başkanlığı ve daha sonra belediye başkanlığı yaptı. Siyasetçi bir babanın çocuğu olmamdan dolayı siyaseti biliyordum”.

“Eşim başka bir partinin ilçe başkanıydı. Ben eşimi temsilen yanındaydım. Ama aktif siyasette değildim”.

Görüşme yaptığımız kadınların dört tanesi ise mensup oldukları partinin kadın veya gençlik kollarında çalışarak aktif anlamda siyasetin içinde yer aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu kadınların ikisinin ailesinde de siyasetin içinde aktif olarak yer alan aile üyelerinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi görüşme yaptığımız kadın meclis üyelerinin beşinin ailesinde siyasetin içinde aktif olarak çalışan üyeler bulunmaktadır. Bu bulgu neticesinde aile üyelerinin siyasetle olan ilgisinin, kadınların yerel siyasete girme açısından önem taşıdığını söyleyebiliriz.

3.4.2.1.2. Meclis Üyeliğine Giden Süreç

Mülakatlarda siyasete giriş sürecinden sonra meclis üyeliğine giden sürecin nasıl başladığı sorulmuştur. Kadın meclis üyelerinin çok büyük bir kısmı meclis üyeliği için parti yönetiminden bir teklif gelmesi ile birlikte sürecin başladığını ifade etmişlerdir. Buna karşın sadece bir kadın üye çevresinin motive etmesi suretiyle meclis üyeliğine giden sürecin başladığını belirtmiştir. Görüşme yaptığımız kadınların beş tanesinin neden kendilerine böyle bir teklifin yapıldığı sorusuna verdikleri cevapların aslında ortak bir noktada birleştiği dikkat çekmiştir. Bu ortak nokta ise kadın olmaktır.

“Ben bir meslek kuruluşunda genel sekreterdim. Bir de okul aile birliklerinde başkanlıklar yapıyordum. Çevrem geniş. Arkadaşlar da gözlemlemişler, bayan bayan diyorlar, burası küçük bir yer olduğu için beni görüyorlar. Böyle oldu.”

“İşte Ankara’dan telefon ediyorlar. İlla ki diyorlar bir bayan belediye meclis üyesi istiyorum sizden. Her yerden O da bizim başkanımızı arıyor. Hani diyor en güvendiğin bir bayanın ismini verir misin? Bizde seçim çalışmalarındayız. Otobüsteyiz. Dedi ki bana senin ismini verdim. Meclis

üyesi olacaksın dedi. Hatta gülüştük bayanlarla beni en alt sıraya koyarlar diye. Ummuyordum çünkü. Hani sizde biliyorsunuz öyle. Tabi sonra genel başkanımız seçilebilecek yere koyacaksınız bayanları deyince en üst sıralara koydular bizi”.

“Genel merkezden denildi ki kadın listede olacak. Burada yerelde de dediler ki , listeler burada hazırlandı ve kadın ismi olmadan gitti. Ankara’dan geri döndü bu listeler kadın yok diye.”

“Genel başkanımız bayanların politikada biraz daha ağırlığı olsun istemiş. Zaten il başkanlarına da söylemiş. Yani iki üç tane dört beş tane daha da fazla olursa bunlarla iletişime geçin, bunları ikna etmeye çalışın demiş. Yoksa böyle küçük yerlerde bayanlar düşünülmez de.”

“Genel merkezin bayan listelerinizde olacak lafiyla da bize geldiler.”

Parti içinde neden kadınlara böyle bir öncelik tanındığına ilişkin olarak da kadın meclis üyelerinin farklı değerlendirmeleri bulunmaktadır.

“Genel Türkiye bazındaki uygulaması zaten belli. Kadını siyasete katmak. Ama bu katmak da biraz propaganda var yani. Biz yaptık demek için yapıyorlar bunu. Ama biraz da bunun reklam boyutu var. Yani kağıda yazma boyutu var.”

“Ben bunun partinin bir siyaseti olmadığını düşünüyorum. Olması gerektiği ve inandığı için kadınlara. Çünkü kadın kollarının nasıl çalıştığı bilindiği için”.

Kadın olma faktörü dışında kadın meclis üyelerine böyle bir teklif getirilmesinin temel olarak iki sebep üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Parti içinde aktif olarak çalışan kadınlar açısından baktığımızda parti içindeki çalışmalarının bunun en önemli nedeni olarak görülmekte.

“Kadroyu oluşturanların tanıdık bildik kişilerle çalışmak istemesi bana teklif gelmesinin en önemli sebebi”

“O süreçte birbirinizi tanıyorsunuz. Bu yapabilir mi yapamaz mı? Buraya gelmede ve bu işi yapabileceğime inanması gerekiyor. Gerçekten yerelde daha ağır işimiz.”

Daha önce partinin içinde aktif olarak yer almayan kadınlara böyle bir teklif getirilmesinin en önemli sebebinin ise, buldukları ilçede tanınmaları ve/veya sosyal hayatın içinde aktif olarak yer almaları olduğu söylenebilir.

“Öznel olarak bana gelmesinin sebebi, benim burada her kesim tarafından sevilen biri olmam. Tanındık olmam, esnaflık yapıyor olmam, insanların beni tanıyor olması”

Buna karşın sadece bir kadın meclis üyesi kendisine böyle bir teklif getirilmesinin en önemli nedeni olarak teknik bilgiye sahip olması ve alanında uzman olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

“Herhalde belediyeçiliği iyi bildiğim için diye düşünüyorum. Mesela bizim partiden bir başkan olsaydı. Belediyeçiliği iyi biliyorum o şekilde bir yardımım olurdu”

Görüldüğü gibi kadın meclis üyelerine böyle bir teklif gelmesindeki en önemli sebebinin cinsiyet faktörü olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında parti için yapılan çalışmalar, bulunulan ilçede tanınan bir kişi olunması ve son olarak belediyeçilik konusundaki teknik bilgi kadınlara yapılan teklifin diğer nedenleri arasında bulunmaktadır.

3.4.2.1.3. Ailenin Bakış Açısı

Ailelerinin siyasete girme konusunda destekleri de bu süreçte dikkati çeken bir diğer önemli nokta olmaktadır. Kadın meclis üyelerinin beş tanesinde diğer aile üyelerinin de siyasetin içinde en azından belirli bir dönem boyunca aktif olarak yer aldıkları dikkat çekmektedir. Bu nedenle bu kişilerin ve ailelerinin siyasete aşına olduklarını söyleyebiliriz.

Görüşme yaptığımız kadınların hepsi ailelerinden siyasete girme konusunda tam destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında çevrelerinden gelen tepkilerin de hep olumlu yönde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda olumsuz bir tepki aldığını belirten meclis üyesine rastlanmamıştır.

“Benim dayım çok muhafazakar. Biz İstanbul’da yetişmişiz tabi. Biz görüş olarak zıt görüşlerdeyiz. O bile beni çok destekledi”.

“En başta eşim sen istiyorsan, ne istiyorsan onu yap. Senin bunu yapabileceğine ben inanıyorum dedi”

Hatta eşi bulunduğu ilçede farklı bir siyasi partide aktif olarak çalışan bir kadın meclis üyesi bile eşinden tam destek aldığını ifade etmiştir.

“Eşim dedi ki ben senin önüne engel olmak istemem. İlçene hizmet edersin. Yapmak istediklerini yaparsın. Ben senin önüne engel olmuyorum dedi. Ve karar verdik. Aday adaylarının istekleri doğrultusunda partiye geçiş yaptım”.

“Ailem destekledi. Genel anlamda söylemem gerekirse isabetli bir karar olduğu söylendi”.

Kadın meclis üyeleri siyasete girmeleri noktasında hem çevreden hem de ailelerinden olumsuz tepki almamalarına karşın kimi zaman mensup oldukları siyasi parti açısından eleştirilere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

3.4.2.2. Kadınların Siyasette Yer Alamamalarının Nedenlerine İlişkin Değerlendirmeler

Görüşme yaptığımız meclis üyelerine kadınların siyasette neden düşük oranda temsil edildikleri sorulmuştur. Kadın meclis üyelerinin beş tanesi ataerki yapı ve kadının toplumsal hayat içine girememesinin en önemli sebep olduğunu vurgulamışlardır.

“Mantığa bakacağız. Kadının Türkiye’deki, Anadoludaki şekilleniş haline bakacağız. Yani kadın her zaman evde söz sahibi olabilen dışarıda söz sahibi olmayan bir varlık. Bu siyasete de otomatik olarak böyle yansıyor. Kadın evde herşey ama dışarıda hiçbir şey. Yani çağımızda hala markete gidemeyen kadın var. Market fişinin üzerindeki detayı anlamayan kadın var. Şimdi bunun olduğu ülkede, ya da 15-16 yaşında kız çocuğunun, kocaya kaçtığı bir yerde kadın niye siyasete giremiyor diyemeyiz. Bir alttan gelen kesim talep etmiyor yani eğitilmiş olmayan, seçmen bazında

kalan çocuk yetiştiren kesim talep etmiyor ben kadın görmek istiyorum diye. Yukarıdakilerde ya zaten erkek eğitim almış, zaten erkek egemen bir meslek. Onun için bizim bunun içinde yerler beni, ne gerek var kariyerimi, statümü kullanıyorum diyor”.

“Kadınların siyasette az olmasının en önemli sebebi ataerkil toplum yapısı. Aileden gelen baskılar var. Biz yönetim kurulu üyelerinin de eşlerini seçmek istedik (kadın kollarına). Ama erkek toplantılara geliyor kadın gelmiyor”.

“Büyükşehirlerde yaşayanlar için değil, ben küçük yerlerde yani bulunduğum ilçe gibi yerler için söylüyorum. Daha önce burada (yani 30 yıl öncesinden bahsediyorum) kız çocuğunun çalışması ve okumasının ayıp olduğu bir dönemdi... Önceden bayanlar ya günlerde ya da evlerde olurdu. Çarşıda yürürken 3 tane 5 tane bayan vardı. O da sadece çalışan bayanlardı”

“Şimdi malum değil mi? Türkiye’de %40’ının dayak yediği baskı altına alındığı istismara uğradığı bir toplumda çok normal değil mi? Bu sayının az olması. Sonuçta erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz. Türkiye yalnız okumuş kadınlardan ibaret değil. Ben kendi arkadaşlarımdan da biliyorum. Abla sen gel, işte bize bayan lazım, bir yere gidecez, işte kadınlar toplantısı var, hadi sen git. Sen hanımı getir. Hayır. O gelemes. Böyle bişey var”.

“Genelde İstanbul için demiyorum da bizim gibi yerler için eğitim düzeyinden kaynaklanıyor. Eğitim düzeyi düşük. Hele hanımlarda yok denecek kadar az. Ki biz İstanbul’a ne kadar yakın bir kasabayız. Burada bile çok düşük. Nerden biliyorum. Çünkü seçim gezilerinde dolaşmadığımız yer kalmadı. Bir o var. Bir de eğitilmiş olanların genelde başka uğraşları oluyor. Pek fazla siyasete girmeyi düşünemiyorlar... aile yaşantılarından da kaynaklanıyor.”

Kadın meclis üyelerinin bir kısmı ise (2 kişi), kadınların siyasette düşük oranda temsil edilmesinin birincil nedeninin siyasetin erkek egemenliğinde olan bir kurum olmasından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir.

“Erkekler fırsat vermiyor. Kesinlikle vermiyor. Ben buna inanıyorum”.

“Erkeklerin çok baskın karakterde olmaları ya da kadınların cesaretinin o noktada biraz az olması bana göre. Aslında kadınların çok daha başarılı olabileceklerine inanıyorum. Ama biraz güven biraz çevre ne der? olur mu? Bence bu. Biraz da erkeklerin egemenliği. Çünkü kadınlar yapmak istediğinde biraz önünün tıkanıp düşünüyorum. Erkekler yolunu kesiyorlar. Biraz daha güçlü olmak ve pes etmemek gerekiyor”

Buna karşın iki kadın meclis üyesi de, bir başka faktör olarak kadınların siyasete girmek konusunda yeteri kadar istekli olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Ekonomik faktörlerin, kadının siyasi hayata katılımı açısından taşıdığı öneme de bir kadın meclis üyesi tarafından vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir.

“Bunun yanında kadınların ekonomik özgürlükleri de yok. Çünkü siyasete atıldığında kimi zaman maddi olarak da destek sağlaması gerekiyor. Siyasette ekonomik güç önemli”.

3.4.2.3. Kadınların Yerel Düzeyde Temsil Edilememelerinin Nedenlerine İlişkin Değerlendirmeler

Görüşme yaptığımız kadın meclis üyelerine parlamentoya oranla yerel yönetimlerde kadın temsilinin çok daha düşük oranda olmasının nedenlerinin neler olabileceği sorulmuştur. Kadın meclis üyelerinden altısı bu durumu büyük oranda ataerkil toplumsal yapının küçük yerleşim yerlerinde daha baskın olmasına bağlamıştır.

“Kadın ortada değil ki. Karşıda kahve var. Az önce orada 150 kişi vardı. Hiç kadın yoktu. Kadın yaşıyor. Kadının söz sahibi olması ve talepkar olması gibi şey yeni yeni dillenmeye başladı. Kadın ne istiyor? Ben iki gün belediye başkanlığı yaptım vekaleten “Benim yardıma ihtiyacım var”, kadının hala istedikleri maddi olanaklar. Kocam beni bıraktı gitti, dul kaldım, şöyle oldu, böyle oldu, kadın sosyal olarak talep eden varlık haline hala dönüşmemiş. Sosyal olgulara ve sosyal bilince hala sahip değil. Ailece karar veriliyor bizim oğlanı işe sokacaklar bunun için oy veriliyor. Bu kadından hadi sen otur koltuğa projelerini yap, sivil toplum olalım falan bunu bekleyemeyiz ki”.

“Erkek egemenliği olan bir toplumda yaşıyoruz. Mesela il genel meclisinde hiç bayan üye yok? Neden çünkü il genel meclisi il özel idaresi ile çalışır ve köylere hizmet götürür. Şu var zihinlerde “kadın kısmı nasıl çıkacak köylere ne yapacak ? nasıl çalışacak ? Çalışmaz. İşte gece saat bir buçukta vatandaş aradığında kadın nasıl evinden kalkıp çıkıp gidecek nasıl cevap verecek o ihtiyaçlara denip il genel meclisinde hiç kadın yok... Küçük yerlerde erkekler engel oluyor. Büyük yerlerde böyle bir şey yok. Küçük bir ilçedeyiz. Erkeklerin düşüncesi benim dediğim gibi”.

“Ben burası gibi küçük yerler için söyleyeyim. Benim gibi bir insanı kabullenmesi bile zor oldu. Sonuçta şuan siyaset yaptığım insanlar daha önce hizmet ettiğim insanlardı. Müşterilerimdi. Beni bildikleri halde nasıl yaşam şeklim olduğunu bildikleri halde benim yaptığım her şeyi bir siyaset olarak düşündüler”.

“Ben şöyle bir çevreme bakıyorum. Yani öyle kayda değer kişi bulamıyorum. Benim bulduklarım da genelde lüzumsuz görüyor. Ya biz şimdi uğraşamayız edemeyiz falan. Ben nasıl ki arıyorsam hem kadın kollarına hem parti yönetimine, aktif seviyede yok işte bayan. Genelde çoluğuyla çocuğuyla kısır döngü içinde yuvarlanıp gidiyorlar işte. Milletvekilliğinde neden oluyor çünkü milletvekilliğinde genelde üniversite öğrenimi görmüş bayanlar kendilerini orada görmek istiyorlar. Yani neticede bir ilden illaki 5-6 kişi çıkar yani. Ama yerelde pek o kadar olmuyor işte”.

“Yoklar yani. Kadının adı yok. Birinci sebep olarak beylerin hanımlarını öne sürmemesi olarak gösteriyorum ilk sebep”

“Bence toplum hazır değil ya. Yavaş yavaş. Model olacak ondan sonra başlıyorlar.”

Geleneksel değerlerle ilgili olarak kadının aile içindeki sorumlulukları ile siyaseti nasıl bağdaştıracağı da önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yaptığımız kadınların hemen hemen hepsinin bu konuda özgür oldukları dikkat çekmiştir. Kadın meclis üyelerinden bir kısmının bekar olmalarından dolayı aile için sorumluluklarının (anne ve/veya eş olma) bulunmadıkları, diğer sorumluluklarının düşük düzeyde olduğu, evli olanlardan bir kısmının çocuklarının belirli bir yaşın üstünde

olması dolayısıyla çocuklara ilişkin sorumluluklarının göreceli olarak daha az olduğu dikkat çekmiştir. Evli olup da küçük yaşta çocuğu olan kadınların ise belirttikleri ortak bir nokta bulunmaktadır. Bu kadınlar özellikle aile içinde (anne veya kayınvalideden) çocuk bakımı konusunda çok büyük bir destek aldıklarını vurgulamışlardır. Hatta böyle bir destek olmasa siyasetin içinde bu kadar aktif olamayacaklarını da ifade etmişlerdir.

“Ben iş yaşamımda da önce işim sonra özel hayatım diyordum. Siyasette insanlara hizmet etmek ondan sonra özelim dedim. Şimdi ben sadece 45-47 yaşımdan sonra yemek yapmayı öğrendim. Hep bana sunuldu. Elim sıcak sudan soğuk suya değmedi. Bugün de evdeki tek sorumluluğu 83 yaşındaki babama yemek yapmak... Hem annesiniz hem eşsiniz, hem ev sorumluluğunuz var, hem çalışıyorsunuz siyasette yetemezsiniz... Burada çok büyük fedakarlık isteyen. Özveri isteyen bir görev var. Mesela ben şöyle söyleyim ne il danışmayı kaçırdım, bütün görevleri yerine getiriyorum. Eğer çok özel bir durumum varsa bile özelimi buradaki programlarıma göre ayarlıyorum. Önce burası artarsa orası. Her bayanda bunu bu şekilde yapamaz. Çünkü sonuçta eşi var, eşi karşı çıkabiliyor. Ama toplantılarda bilirim, arkadaşların eşi gelir, hadi bitmedi mi daha toplantı dediklerini bilirim. Onun için çok büyük fedakarlık gerektiren bir meslek”.

Geleneksel ataerkil değerlerin yanında görüşme yaptığımız kadınlardan ikisi yerel düzeyde kadın temsilinin yetersizliğinin en önemli sebebinin parti teşkilatlarının erkek egemen bir yapıya sahip olması, kadınların siyasette sadece iktidara giden yolda bir araç olduğunu ileri sürmektedirler.

“Burada teşkilatta iş bitiyor. Siyasi partiler çok merkezîyetçi bir yapıda. Parti teşkilatlarında şöyle bir bakış açısı var. Bayan olsun ama 2-3 tane olsun. Daha fazla sayıda olmasın. Kadın siyasette vitrin görüntüsünde. Oysaki teşkilatta her şeyi yapan kadınlar, kadınlar teşkilatın adete bel kemiğini oluşturuyor. Seçim dönemlerinde çok zor şartlarda parti için çalışıyorlar, parti için çok ter döküyorlar. Ancak kadınlar parti içinde daha çok erkekler için çalışıyorlar”.

“Seçim zamanı teşkilatlara git. Kadınlar tabanlarına kadar şişiyorlar. Nasıl çalışıyorlar. Mahalle mahalle. Niye çalışıyorlar onlar. Çalışanlara da bak bakıyım. Kimler çalışıyorlar. Hep kendini ispatlamak isteyenle bir statüsü olsun bişey olsun, bişey yaptım. Başardım. Erkekler şak şak şak. Akış alkış, onlar bir şey yaptım zannediyorlar. Ben öyle görüyorum. Benim düşüncem öyle. Seçim bitiyor. Kadınların işi bitiyor. Hangisi arıyor anları. Kime ne değer veriyor.... Vitrin. Vitrin. Kadınlarımızın gerçekten kullanıldığı kesin kesin kesin”.

Kadın meclis üyelerinden bir tanesi ise kadınların yerel düzeyde temsil edilmemesindeki en önemli sebebin kadınlardan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Kadınların yerel düzeyde siyasete girme noktasında yeterli derecede istekli olmamasının en önemli etken olduğunu ifade etmiştir.

Yaptığımız görüşmeler sonucunda kadınların yerel düzeyde temsilinin düşük oranda kalmasının en önemli nedeninin ataerkil toplumsal yapı olduğu söylenebilir. Görüşme yaptığımız meclis üyelerinin üçte ikisi özellikle küçük yerleşim yerlerinde ataerkil toplumsal yapının oldukça baskın olduğu noktada birleşmektedir. Bunun yanında partilerin teşkilat yapısı, kadınlardan siyasete girme noktasında gelen taleplerin yetersiz olması da diğer etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz bu etkenler de aslında ataerkil toplum yapısından bağımsız değildir.

3.4.2.4. Yerel Siyaset ve Belediye Meclis Üyeliğinde

Karşılaşmış Oldukları Güçlüklere İlişkin Değerlendirmeler

Kadınların yerel siyasette ve meclis üyeliğinde karşılaştığı en önemli sıkıntının siyasetin içinde erkek egemen bir yapının olması ve siyasetin erkeklerin davranış kalıplarına göre şekillenmesi olduğu dikkat çekmektedir.

“Meclis olarak yerel yönetimler olarak kurulan bütün dinamikler, siyasi hayatın şekillenmesi özellikle küçük yerlerde hep erkeğin davranış sistemine göre. Kahve toplantıları diye bişey var. Anlatabiliyormuyum. Bakın bu kahve toplantısı dediğiniz anda zaten erkek egemen siyasetin en bariz örneğidir. Bir toplantıya kahve toplantısı dersiniz bana kadın olarak

verdiğiniz mesaj şudur: Burada senin işin yok. Ha ben girerim otururum ama bu benim öznel durumumla ilgili. Kahve toplantısı dendiği anda ben yokumdur orada. Ve ne kadar sakir durur. Zaten yapılar erkek üzerine kurulu bunun için siz kadınlığımızı ve kendi kimliğimizi kafanızdakilerini koruyarak ne teklif edebiliyorsanız, ne söz sahibi olabiliyorsanız o. Daha çok söz sahibi olmak istiyorsanız onlar gibi olmak zorundasınız.”

“Partinin kuruluşundan beri içindeyim ve çok emek verdim. Üniversiteyi bitirmedim. Lise mezunuyum. Ama partinin içinde çok çalıştığım için her şeyini biliyorum. Ben siyasette alaylıyım aslında. Fakat buna karşın, daha ilerlemek istediğimde karşıma lise mezunu olmak çıkıyor. Ama erkeklerde böyle değil. Erkeğin lise mezunu hatta ilkokul mezunu olması bile sorun teşkil etmiyor. Kadınların erkekleri geçmesi için onların çok çok üstünde olması gerekiyor. Yerel siyasete kadınların girmesi ve yükselmesindeki en önemli etken, kalburüstü bir ailenin kızı veya gelini olmak gerekiyor”.

“Erkekler ilk başta kabullenmek çok istemiyorlar. Yani sadece bir obje olarak görebiliyor. Bu kadın . Ama sizinde biraz kendinizin çabası ile birlikte bu yıkılabiliyor”.

“Hep var. Kadınsın ikinci plandasın. Hep ikinci plana atılıyor. O komisyonlarla ilgili öyle, temsil noktasında öyle. Ben yalnızca görüntüyüm burada. Onlar için öyleyim. Ben yalnızca görüntüyüm belediyede. Başka bişey yok”.

“Erkekler kadınları hazmedemiyor. İlçede benim bu kadar aktif çalışmamdan rahatsız olanlar var? Neden bu kadar çok çalışıyor diye.”

“Kabullendirmekte biraz sıkıntı yaşadım. Halka kabullendirmekte, meclis üyesi arkadaşlara kabullendirmekte sıkıntı yaşadım”.

Bunun yanında kadınların karşılaştıkları bir başka zorluk siyasetin doğrudan kendisine ilişkin zorluklar olduğu görülmüştür. Bu zorlukların ise daha ziyade erkeklere atfedilen bir takım özelliklerle, kadınlık kimliğinden sıyrılarak üstesinden gelinebileceğinden bahsedilmiştir.

“Evet. Çok zor süreçler. A, B partisi için değerlendirmiyorum. Geneli konuşuyorum. Çok farklı ilişkiler, o onun üstüne basıyor, o onun üstüne basıyor. Çok kötü bişey ya”.

“Siyaset insanlara hizmet edebilmenin en güzel arenası. Ancak içine girdiğin zaman da çok zor. Bir sürü ayak oyunları, entrikalar, ama ben dürüst kalacam, ben işimi yapacağım demiştim. Ya insanları bu ürkütüyor”.

“Onlar gibi olduğunuz sürece hiçbir sorunları yok. Onların jargonundan konuştuğunuzda, onlar gibi davrandığınızda, onlar gibi algılayıp konuşmaya başladığınızda öyle bir derdiniz kalmıyor. Size kötü davranmıyorlar. Onlarlaştığınız sürece sorunsuzsunuz. Acabayı bırakıp ben yaptım ettim moduna girdiğinizde çok iyi anlaşıyorsunuz”.

“Kadınlar çok duygusal davranıyor. Siyasette de duygusallığı yer yok. Biz kaybediyorsak orada kaybediyoruz. Başka bir yerde değil. Siyasette katı olmak gerekiyor”

“(Siyasette) bazen hiç kadın gibi hissetmiyorsun. Siyasete girince ister istemez bayanlar da erkekleşiyor. Siyasete erkek işi deniyor ya. Belki hanım hanımcık nazıksın ama siyasette böyle sessizlik işe yaramıyor. Sende böyle bağıracaksın, çağıracaksın. Erkekleşiyorsun yani. Hanım hanımcık bir bayan olamıyorsun”.

Kadın meclis üyelerinin iki tanesi kadınların siyasette karşılaştıkları bir başka sıkıntının ise karar alma noktalarında kadınların çok fazla dikkate alınmamaları olduğunu belirtmiştir.

“(Komisyonlar ve Encümen için) İlçe başkanımız ayarlıyor. Meclis üyeleri ona bağlıız onun dediği olur. Biz kendi aramızda oy verelim. Arkadaşlarımızla kararlaştıralım. Benim mesela neyse branşım nerde başarılıysam onu tercih edelim. Senin olacak benim olacak kavgası yanlış. Ben hatır gönül belasına bir kere encümen üyesi oldum. Hukuk komisyonuna daha yeni seçtiler. Hukuk komisyonu da laf yani. Hukuk komisyonu şu ana kadar 2 kere toplantı. Bir şey olmuyor yani. İmar komisyonu üyesi olmadım”.

“Uzmanlık alanları işte encümeniydi, imarıydı plan bütçesiydi. Dinamikler öyle kurulmuş ki orda size şunu teklif etmiyorlar: İmar komisyonuna girer misiniz anlatabiliyor muyum şimdi ben en başta kendim olarak dedim ki beni özel durumumdan dolayı tartışmalı komisyonlarına yazmayın dedim. Bu benim kendi kişisel tercihimdi. Tamam dediler seni meclis katibi yapalım o zaman bir de plan bütçeye

girersin dediler. Ama bunu ben demeseydim. Demediğimi düşünelim. İstiyorum. Bana verilen her göreve de adayım. Öyle demedim de böyle dedim. Bana sen gel encümene gir, imara gir diyeceği yoktu. Çok samimi söylüyorum. Neden? Çünkü siyasi hayatın yerel yönetim bazında o kadar ayağı var ki bunun içinde kadına o erki ve yetkiyi vermiyorlar... Kadın olsun görünüşte kadın olsun onun fikirlerini de dinleyelim. Bu insanların gördüğü bir gelenek var.belediye meclis üyesi olurken de belediye başkanı olurken de, milletvekili olurken de seçtikleri her yöntem, kendi egemenlikleri erkek egemenlikleri ve bu evden çıkıp geliyor”.

Görüşme yaptığımız kadınlara encümen üyeliği yapıp yapmadıkları, ihtisas komisyonlarına üyelikleri olup olmadığı varsa hangi komisyonlarda üyelik yaptıkları da sorulmuştur. Kadın meclis üyelerinin yedi tanesi meclis üyeliği boyunca en az bir kere encümen üyeliği yaptığını, iki tanesi ise hiç encümen üyeliği yapmadığını belirtmişlerdir. İhtisas komisyonlarına üyelik durumları incelendiğinde sekiz tanesinin en az bir komisyonda üyelik yaptığı tespit edilmiştir. Bu komisyonlara ilişkin dağılımlara baktığımızda ise, imar komisyonunda 3, plan bütçe komisyonunda 6, denetim komisyonunda 3 ve hukuk komisyonunda 2 kişinin üyeliğinin olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken en önemli nokta, encümen üyeliği ve ihtisas komisyonu üyeliğinde kadın meclis üyelerinin oranının yüksek olmasına karşın, meclis içinde en önemli komisyonlardan biri olan imar komisyonunda kadın meclis üyelerinin çok daha düşük düzeyde temsil edilmesidir.

Görüşmeler sırasında dikkat çeken bir diğer önemli nokta kadın meclis üyelerinin büyük çoğunluğunun divan katibi olmasıdır. Kadın meclis üyelerinin yedi tanesi, buldukları belediye meclisinde divan katibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerden altı tanesi ise çok uzun bir süredir bu görevi yaptıklarını ve hala yapmaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Görüşme yaptığımız kadın meclis üyelerinin bazılarının aynı mecliste olduğu düşünüldüğünde belediye meclislerindeki divan katipliklerinin çok yüksek bir oranının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu durum divan katipliğinin de sekreterlik gibi kadınlara yakışan bir uğraş olarak görülmesi ve söz konusu görevin ilgisine statü sağlama ya da güç verme açısından çok fazla bir katkısının olmaması ile açıklanabilir.

Bunun yanında kadın olmalarından dolayı erkek meclis üyelerinin doğrudan şahsi olarak kendileri üzerinde, olumsuz bir davranış kalıbına girmedikleri de ortak olarak ifade edilen görüştür. Ancak kadın meclis üyelerinden üçü bunun en önemli nedeninin kendilerinin daha siyasete girmeden önce de kamusal hayatın içinde olmalarından kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir.

3.4.2.5. Yerel Düzeyde Kadın Temsilinin Arttırılmasının Önemine İlişkin Değerlendirmeler

Hiç şüphe yok ki yerel düzeyde kadın temsilinin arttırılması temsilde eşitliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Kadın meclis üyelerine yerel düzeyde kadınların daha yüksek oranda temsil edilmelerinin temsilde eşitlik ilkesinin ötesinde hangi açılardan önem taşıdığı, yerel düzeyde kadın temsilcilerin kent yaşamındaki sosyal sorunların ve kadın sorunlarının çözümü konusunda farklı bir bakış açısı getirip getiremeyeceği de sorulmuştur.

Görüşme yaptığımız kadın meclis üyelerinin yedi tanesi ortaya çıkacak olan tablonun çok daha farklı olacağını belirtmişlerdir. Kadın meclis üyeleri bu önemi çok farklı açılardan ele almışlardır. Bir kadın meclis üyesi kentlerin kadın gözüyle daha iyi yönetilebileceğini ileri sürmüştür.

“Aslında kadınlar (meclis üyeleri) yerel düzeyde daha etkin olabilir. Ancak bunun için sayısal olarak çoğunlukta olmaları gerekiyor. Şehir kadınların evi gibi aslında. Nasıl ki eve ilişkin sorumlulukları kadınlar yerine getiriyor. Evin düzeninin sağlıyor, evi temizliyor. Bunun gibi bulunduğu sokağın daha temiz olmasını, şehrin daha düzenli olmasını sağlayabilir. Kadın gözüyle şehir daha iyi yönetilebilir”.

Bir başka kadın meclis üyesi özellikle özel alana girmeleri bakımından kadınların oldukça önemli olduklarını vurgulamıştır.

“Kadın evin içine kadar girebiliyor diyorum ya. Tanımadığı bir insanın evinin içine kadar girebiliyor. Niye? O da kadın olmasından. Kesinlikle özel yaşamına girebiliyor. Bence daha çok hizmet edilir. Sorunlar daha iyi çözülür. Hani bu sadece kadınların sorunu değil, ben şey olarak bakmıyorum zaten ben kadınların temsilcisiyim diye. Sonuçta ben halkın

temsilcisiyim. Vatandaşın temsilcisiyim. Bugün kadına hizmet ederken erkeği de boşlamıyorsun. Erkeğe de hizmet ediyoruz.”

Görüşme yaptığımız iki kadın meclis üyesi ise kadınların erkeklerden daha duyarlı ve insancıl hareket edebileceğinden bahsetmiştir.

“Erkekler hep neticede maddi açıdan rant açısından hep o açılardan bakıyorlar ama bayanlarda rant açısı olacağını pek zannetmiyorum. Bayanlar ben kendim için söyleyeyim. Ben daha çok insancıl açıdan bakıyorum”

“Her kadının bence her kadının olmasada genelde kadın yapısının biraz daha erkekden daha farklı olduğunu çünkü anne ruhuyla nasıl bir baba farklıysa annenin farklılığı varsa bence bu yine merhametle alakalı ve insanın kişiliği ile alakalı bir durum ama hani yerelde ne olabilir işte ev ziyaretinden tutun da karşınızdaki kadını dinlemekten tutun da ona yardım edebilmek konusunda. Bir erkek daha farklı bir bakış açısından bakarken ben daha farklı bir bakış açısından bakabiliyorum”

Bu konuda bir başka kadın meclis üyesi ise asıl sıkıntının kadınlardan bu konuda bir talep gelmemesi yönünde olduğunu ifade etmiştir.

“Ben şunu gözlemlemedim. Bayan olarak şöyle bir projem var teklifim var dediği zaman ya şimdi ne gerek var kadınlar için o işle uğraşacağız gibi bir tepki alabileceğimizi düşünmüyorum. Yeter ki burada kadın erkek olarak da ayırmıyorum. Projeniz doğru mantıklı ve siyasi hayata da uygun olsun, yani oy getirir olsun. Tüm partiler için bu böyle. Yani bunların hepsi vatandaşa bir hizmet ama oy olarak geri dönüşü olacak bir hizmet olsun. Öyle olursa geri geleceğini zannetmiyorum. Onun için kadının önu kapatılıyor şöyle böyle diye bir şey yok. Kadın yok ki zaten ortada kapatılsın”.

Görüşme yaptığımız kadınlardan sadece bir tanesi ise bu konuda cinsiyete dayalı herhangi bir farklılaşmanın olmayacağını belirtmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Yerel yönetimler halka en yakın olan yönetim birimleri olması dolayısıyla halkın ulusal yönetim birimlerine oranla yerel yönetimlere

ulaşabilirliği daha kolaydır. Bu da yerel düzeyde, tüm aktörlerin hem siyasal hem de idari açıdan yönetime katılmasında yeni imkânlar sunmaktadır. Ancak bu olanaklar, kadınların yerel düzeyde temsili konusunda aynı avantajları sağlamamaktadır. Hatta ülkemizde parlamento oranla yerel düzeyde kadınların temsil oranı oldukça düşüktür.

Çalışmamızda yerel düzeyde kadınların neden temsil edilemediğini ortaya koymak amacıyla Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediye üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda elde etmiş olduğumuz sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

1) Kadınların meclis üyesi olmalarındaki sürece bakıldığında önemli etkenin “kadın olmak” olduğu görülmektedir. Kadınların büyük bir kısmı parti yönetimlerinin koymuş olduğu kota sonucunda meclis üyesi olmuştur. Ancak kadınlara yönelik uygulanan bu kota bir veya iki kişiyi geçmemektedir. Bu da kadınların temsil düzeyini arttırmaktan ziyade kadınların yerel politikadaki “simgeselliğini” ön plana çıkarmaktadır.

2) Kadınların genel olarak siyasette düşük oranda temsil edilmelerinin en temel nedenlerinin ataerkil toplum yapısı, siyasetin erkek egemen bir yapıya sahip olması, kadınların yeterli düzeyde istekli olmaması ve kadınların ekonomik açıdan özgür olmamalarıdır.

3) Kadınların parlamento oranla yerel düzeyde temsil oranının oldukça alt sınırlarda kalmasının en önemli nedeninin ise yerel düzeyde geleneksel ataerkil değerlerin daha baskın olmasıdır. Yerel düzeye kadınların toplumsal hareketliliği oldukça sınırlı düzeyde kalmaktadır. Geleneksel ataerkil değerler yerel düzeyde o kadar baskın ki, kadınların yerel düzeydeki katılım imkânlarını kullanmaları oldukça zor gözükmektedir.

Yerel düzeydeki bu baskın ataerkil yapının, siyasi parti teşkilatlanmalarında da hâkim durumda olduğu söylenebilir. Parti teşkilatlanmalarında kadınlar sayısal olarak fazla olsa da bu durum temsile yansımamaktadır. Hatta mecliste temsil edilen kadınlar açısından dahi karar alma noktasına geldiği zaman

sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Bazı kadın meclis üyelerinin ifadeleri yanında, görüşme yaptığımız meclis üyesi kadınların büyük bir çoğunluğunun ihtisas komisyonlarında üyeliği olsa da, en önemli ve tartışmalı komisyon olan imar komisyonuna üye olma oranının oldukça alt düzeyde kalması, buna karşılık neredeyse yüzde yüze yakın bir oranın divan kâatibi olması, siyaset içinde bu geleneksel değerlerin devam ettiğinin de bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel düzeyde kadın temsilinin artırılması, eşitlik ilkesi yanında, kadın bakış açısının kent yönetimine yansımaları bakımından önem taşımaktadır. Yerel düzeyde kadın temsilci sayısının oldukça düşük düzeyde kalması, kadınların bu bakış açısını yansıtamayıp, erkek gibi siyaset yapmaları sonucunu doğurabilmektedir.

Yerel düzeyde kadın temsilinin artırılmasına yönelik önerilecek en etkin çözüm önerilerinden birisi yerel düzeyde uygulanacak kotalardır. Bunun yanında yerel düzeyde uygulanacak olan kota uygulamaları elbette ki tek başına yeterli bir çözüm değildir. Kadının yerel düzeyde temsilinin artırılması için, yerel düzeyde kadının toplumsal hayata katılımını sağlayacak projelerin hayata geçirilmesi de gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ALKAN, A., (2005). Yerel Yönetimler ve Cinsiyet (Kadınların Kentte Görünmez Varlığı). Ankara: Dipnot yayınları.

ARAT, Y., (1992). “Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili Üzerine Gözlemler”. Kadın ve Sosyo Ekonomik Gelişme, Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, s. 49-52.

ARIKBOĞA, E., (2009). “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler: Kadın Adayların Önündeki Görünmez Engeller”. *Türk İdare Dergisi*, 463-464, s. 15-43.

AYATA, A., (1992). “Türkiye’de Kadının Siyasete Katılma Sürecinde Değişmeler”. Kadın ve Sosyo Ekonomik Gelişme, Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, s. 41-48.

AYATA, A.G., (2010). “Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı”, (Ed.: Ş. Tekeli), 1980’ler Türkiye’inde Kadın Bakış Açısından Kadınlar. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 261-278.

ÇİTÇİ, O., (1989). Yerel Yönetimlerde Temsil (Belediye Örneği). Ankara: TODAİE Yayınları.

ECEVİT, Y. (2001). “Yerel Yönetimler ve Kadın Örgütleri İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım”. (Ed.: A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe), Yerli Bir Feminizme Doğru. İstanbul: Sel Yayıncılık. s. 227-258.

GÖKÇİMEN, S., (2008). “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”. *Yasama Dergisi*, (10), s.5-55.

NEGİZ, N. ve Üçer, N., (2012). “Yerel Siyasette Seçil(e)meyen Kadın: 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme”. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 21 (2), ss. 1-24.

TOKSABAY A. ve MEMİŞOĞLU O. (2007). “Siyasetin Cinsiyeti”. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271250684r7712.Siyasetin_Cinsiyeti.pdf, 15.03.2013.

TEKELİ, Ş., (1982). Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat. İstanbul: Birikim yayınları.

http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/cinsiyetlerine_gore_secilmis_sayilari.pdf, 25.03.2013.

<http://w3.unece.org/pxweb/dialog/Saveshow.asp?lang=1>, 19.02.2013

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39, 19.02.2013

http://www.ka-der.org.tr/tr/down/2011_KADIN_ISTATISTIKLERI.pdf,
15.03.2013